

Asia: VN/22967/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi opintotukilain ja yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään.

Esityksessä muut kuin lasta huoltavat opiskelijat siirrettäisiin yleisestä asumistuesta 1.8.2025 käyttöön otettavan opintotuen asumislisän piiriin. Asumislisä korvasi 80 prosenttia asumismenoista kuntaryhmästä riippuvaan enimmäisasumismenoon asti. Esityksellä tavoitellaan säästöjä valtion menoissa julkisen talouden sopeuttamiseksi. Uudistuksen säästötavoite on vuoteen 2028 mennessä 57 milj. euroa vuodessa.

VATT:n lausunnossa tehdään tutkimustietoon perustuvia arvioita esityksen vaikutuksista opiskelijoiden asumiseen ja asuntomarkkinoihin. Syyskuussa 2024 julkaistussa VATT:n tutkimuksessa (Kylliäinen, Lyytikäinen, Toikka ja Tuomala, 2024) tarkasteltiin vuoden 2017 asumistukiudistuksen vaikutuksia korkeakouluopiskelijoiden asumisvalintoihin. Vuoden 2017 uudistuksessa opiskelijat siirrettiin asumistuen piiriin, joten tutkimuksen tulosten perusteella voidaan arvioida nyt esitetyn vastakkaisen uudistuksen vaikutuksia tietyin varauksin. Vuoden 2017 uudistuksessa opintorahan tasoa alennettiin ja opintolainan valtiontakauksen enimmäismäärää nostettiin samanaikaisesti asumistuen uudistuksen kanssa. Opintorahan ja lainatakauksen muutokset ovat voineet vaikuttaa opiskelijoiden asumisvalintoihin asumistuen uudistuksen ohella.

Vuoden 2017 uudistuksen vaikutukset asumiseen

Vuoden 2017 uudistus kasvatti asumiskuluihin kohdennettua tukea, ja loi yleisessä asumistuessa huomioitavaa enimmäisvuokraa edullisemmin asuville opiskelijoille kannusteen parantaa asumistasoaan. Yksinasumisesta tuli opiskelijoille aiempaan verrattuna taloudellisesti kannattavampi vaihtoehto myös yleisen asumistuen ruokakuntakohtaisuuden takia. Uudistuksen jälkeen puolison kanssa asuvan opiskelijan asumisen tuki usein vähentyi puolison tulojen takia.

Kylliäisen ym. (2024) tutkimuksen tulosten perusteella yleisen asumistuen piiriin siirtyminen lisäsi opiskelijoiden yksinasumista merkittävästi. Ennen uudistusta noin 40 prosenttia itsenäisesti asuvista päätoimisista korkeakouluopiskelijoista asui yksin, mutta vuoteen 2022 mennessä osuus oli noussut yli 60 prosenttiin. Myös vertailuryhmän nuorten aikuisten yksinasuminen kasvoi samana ajanjaksona, mutta opiskelijoilla muutos oli yli 10 prosenttiyksikköä suurempi. Uudistuksen jälkeen vanhempiensa luota pois muuttaneet opiskelijat asettuivat yhä useammin asumaan yksin kimppa-asunnon sijaan. Myös opiskelijoiden muuttaminen yhteisasumisesta yksinasuvaksi lisääntyi, toisin kuin vertailuryhmässä. Samalla jo yksinasuvien opiskelijoiden muuttaminen jonkun kanssa yhteen harvinaistui, eli yksinasumisesta tuli aiempaa pysyvämpää.

Tutkimuksessa ei löydetä näyttöä siitä, että opiskelijoiden asumistaso olisi merkittävästi parantunut muilla tavoin kuin yksinasumisen lisääntymisen kautta. Uudistuksen jälkeinen yksinasumisen yleistymisen kasvatti opiskelijoiden asumisväljyyttä hieman. Yksinasuvien opiskelijoiden keskimääräinen asumisväljyys ei kuitenkaan kasvanut uudistuksen jälkeen. Tutkimuksen perusteella ei ole näyttöä siitä, että opiskelijat olisivat alkaneet hakeutua aiempaa useammin kalliille asuinalueille.

Asumisvalintoihin vaikuttaa myös asuntotarjonta ja vapaarahoitteisten asuntojen vuokrat määräytyvät kysynnän ja tarjonnan yhteisvaikutuksesta. Tutkimuksessa havaitaan yksiöiden määrän kasvaneen uudistuksen jälkeen muita asuntoja nopeammin. Kasvu alkoi jo ennen uudistusta, mutta myös uudistuksen aiheuttama yksinasumisen suosion kasvu on saattanut vaikuttaa rakentamiseen ja uudisasuntojen koon jakaumaan. Tarjonnan joustava reagointi kysynnässä tapahtuviin muutoksiin lieventäisi mahdollisia vaikutuksia vuokriin. Kylliäisen ym. (2024) tutkimuksessa ei tarkasteltu uudistuksen vaikutusta vuokriin empiirisesti, joten suoraa näyttöä mahdollisista vuokra vaikutuksista ei ole. Eerolan, Lyytikäisen, Saarimaan ja Vanhapellon (2022) tutkimuksessa tarkastellaan vuoden 2015 yleisen asumistuen uudistuksesta aiheutuneiden tukimuutosten vaikutuksia vuokriin, eikä havaittu vuokrien nousua asunnoissa, joissa tuki nousi. Tässä tutkimuksessa opiskelijat rajattiin pois tarkastelusta, mutta seurattaessa erikokoisten asuntojen vuokrakehitystä yli ajan, ei havaita pienten asuntojen vuokrien nousevan vuoden 2017 jälkeen, mikä viittaa vuoden 2017 uudistuksen vaikuttaneen vuokriin vain vähän.

Arvioita esityksen vaikutuksista asuntomarkkinoilla

Yllä kuvattujen tutkimustulosten avulla on mahdollista ennakoida elokuussa 2025 toteutettavan opiskelijoiden asumistuen muutoksen vaikutuksia asuntomarkkinoilla. Tulosten perusteella voidaan arvioida, että opiskelijoiden siirtäminen yleisen asumistuen piiristä takaisin henkilökohtaiseen asumislisään johtaa kimppa-asumisen ja puolison kanssa asumisen yleistymiseen. Vastaavasti opiskelijoiden yksinasuminen vähenisi. Muunlainen asumistason heikkeneminen ei vaikuta tulosten valossa todennäköiseltä. Yhteisasumisen yleistymisen mittaluokkaa ei ole mahdollista arvioida tarkkaan, mutta suurusluokaltaan vuoden 2017 uudistuksen jälkeistä yksinasumisen yleistymistä

vastaava vastakkainen vaikutus tarkoittaisi, että yksinasuminen säilyisi edelleen opiskelijoiden yleisimpänä asumismuotona.

Opiskelijoiden asuntokysynnän painottuminen yhteisasumiseen johtaisi yksinasumiseen soveltuvien pienten asuntojen kysynnän alenemiseen ja yhteisasumiseen soveltuvien asuntojen kysynnän kasvuun. Nämä kysynnän muutokset voivat vaikuttaa erilaisten asuntojen vuokriin vapaarahoitteisessa asuntokannassa. Vuokravaikutukset riippuvat kuitenkin myös asuntojen tarjonnan kehityksestä. Mikäli asuntotuotanto reagoi muuttuneeseen kysyntätilanteeseen siten, että pienten asuntojen rakentaminen vähenee ja yhteisasumiseen soveltuvien suurempien asuntojen rakentaminen kasvaa, jäävät vuokrien muutokset pieniksi ainakin pidemmällä aikavälillä. Vuoden 2017 uudistuksen aikoihin tapahtuneet muutokset asuntorakentamisessa viittaavat siihen, että asuntotuotanto saattaa reagoida varsin joustavasti asumistukien muutoksiin.

Muutokset opiskelijoiden asumisvalinnoissa voivat vähentää asumislisämenoja ja johtaa ennakoitua suurempiin julkisen talouden säästöihin, mikäli useat opiskelijat siirtyvät uudistuksen vaikutuksesta asumislisän enimmäisasumismenoa edullisempaan asuntoon. Tämä epäsuora vaikutus jäänee pieneksi, sillä asumislisän vuokranormit ovat varsin matalia, jolloin sitä merkittävästi edullisempi asuminen on harvoin mahdollista edes yhteisasunnoissa. Lisäksi valtaosa opiskelijoista jatkaisi todennäköisesti yksinasujina, jolloin vuokra ylittää normin lähes aina.

Lähteet:

Kylliäinen, O., Lyytikäinen, T., Toikka, M., & Tuomala, J. (2024). Vuoden 2017 asumistukiudistuksen vaikutukset opiskelijoiden asumiseen ja opintoihin. VATT tutkimukset 194.

Eerola, E., Lyytikäinen, T., Saarimaa, T., & Vanhapelto, T. (2022). The incidence of housing allowances: Quasi-experimental evidence. VATT Working Papers 149.

Hakola-Uusitalo Tuulia
Valtion taloudellinen tutkimuskeskus

Lyytikäinen Teemu
Valtion taloudellinen tutkimuskeskus